

מאמרים בעיתוני הארץ ובחוף-לארץ (הראי שון נכתב בידי ביאליק). אבל לא כולם יודים עים באיזה מחיר הוא נאסף. את העיתונים הראשונים התחיל לקנות לפי הוראותיה של רחל ינאית, בשנת 1906, בפולטבה שבאוקראינה. הוא קנה אותם ב- כסף גנוב מחנות אביו. אחרי שנתיים בא זלמן פכונר עם העליה השניה ארצה. הוא

דרכי חיים של קרן הצבי

בפרוץ מלחמת העולם היה צבי קראוס נער צעיר. הוא נאלץ לברוח מעיר מולדתו, הסתתר בהרים, שם חי בפחד תמידי ובבידוד מייאשת. משום כך נשארה לו עם תום המלחמה רק האמביציה לחיות בין אנשים ולזכות בחיי-שלחה. הוא עלה ארצה, נשא אשה, התנחל איתה כמושב עמיקם.

טיפודי מסודר. הווג חיי כפר פ-טוטים ושקטים, עיבד את אדמותיו. רק על דבר-מותרות אחד לא ויתרה אשתו. ציפורה: על הטיפול בציפורניה המסופחות. היא פנתה לאחת מגושי המושב, גוטיה רוטנברג, אשר עבדה כמניקוריסטית "כדי להרוויח עוד כמה לירות".

גוטיה טיפלה בחריצות בידיה של ציפורה. היא לא הבחינה כלל שבעלה, יעקוב, טיפל גם הוא במסירות בלקוחתה. היה זה צבי, הבעל המרומה שגילה לפ-תע כי מצמיחים לו קרניים. הסתבר לו שהוא רחוק מאוד מן המנוחה והנחלה אותם היפשו. הוא צעק על אשתו חרף וגידף, ולבסוף אף גילה את אוזן המניקוריסטית התמימה. זו חדלה לטמון ידיה בצלחת וראשה בחול: בין שני הזוגות החלו להתחולל מריבות קולניות הפכו במהרה לנושא השיחות בכל הכפר הקטן. זוג הנאהבים לא התרשם. הוא פשוט ירד למחתרת, כשהוא נעזר בתיווכה היעיל של אלמנה מגושי הכפר שהעבירה מכתבים מא-חד לשני. גם אותה גילה לבסוף צבי, ורק איתה מביתו. הדבר לא צינן את התלהבו-תה של הדורית, וגם לא נגע לזוג הנאיבים.

כמו אח ואחות. צבי ביאוש צפה איך הולך ומתמוטט הבית היחיד שהיה לו מעורו. הוא ניסה את הדרך האחרונה, התחנן בפני אשתו לבל תעזובו. הוא נית-קל בזילזול מוחלט.

כשראה שאין בידו לעשות דבר גייס את קרוביו לעזרה, כדי שינסו להשפיע על רעייתו: "אני מוכן לחיות איתה אפילו כמו אח עם אחות. למעני ולמען שלוש ילדותיני". אבל אשתו אפילו לא הסכי-מה לאכול איתו יחד. היא החלה להניח לפניו את הצלחת, מהכה עד שיגמור, ורק אז הייתה מתיישבת לשולחן.

לבסוף חדלה לשים אליו לב בכלל. למי-רות שהמשיך לגור בין בני משפחתו, חי הוא למעשה לבד, מבלי לדבר עם איש. הוא היה גם לבדו כשניגש למחסן הסמוך לבית ותלה עצמו על הקורה.

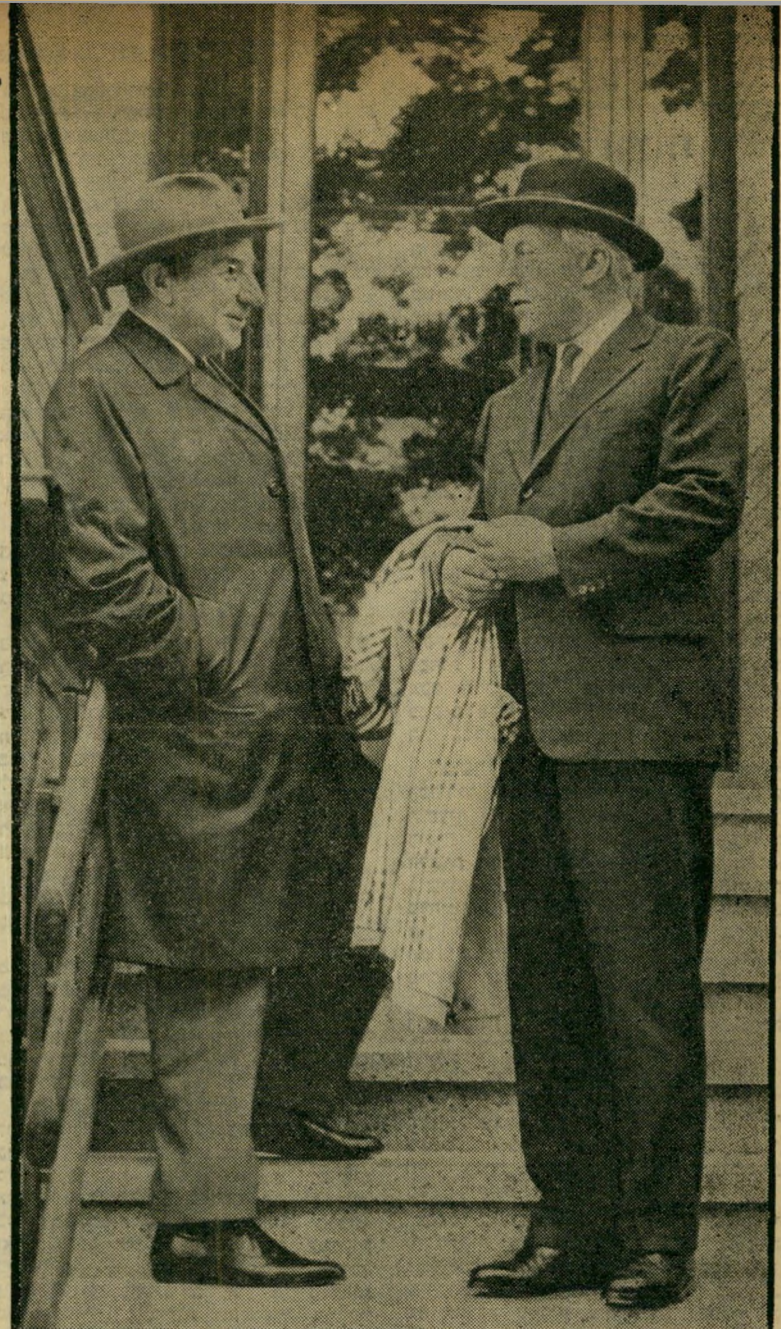
לטייל קצת בעולם. ציפורה ממשיכה לגור בביתה, כשאנשי המושב מעבירים את אדמותיה. עבורם זוהי מעמסה קשה, ובפרט שזמן קצר אחרי-כן נאלצו הם להתחיל לעבד גם את אדמתו של אחובה, יעקוב רוטנברג, שכן אשתו, גוטיה, הסבירה להם באדיבות: "יעקוב עכשו בניוירוק. הוא החליט שברצונו לטייל קצת בעולם."

דרכי אדם האיש שלא הוזמן

הנאומים ושפכו כמו דיו. הנכבדים בירכו איש את רעהו. התעורכה מלאת מאה שנים לעתון העברי הראשון, הגבנון, נפתחה. איש אחד נעדר מן המסיבה. היה זה אלי-עזר ילין — בנו של דוד ילין, אחד מגושי מייסדי הגבנון. הוא לא קיבל הזמנה. אדם אחד ששמע על כך והודעוץ היה זלמן פכונר. כאשר נודע לו שילין לא הוז-מן, מיהר אל יושב-ראש אגודת העתונאים, מיכאל אסף, אמר לו בהתרגשות: "אם אין מקום בשבילי, אני מוכן לחתך על מקומי!" השבי אסף המוקוק, בתמיחה: "איזה מקום? לך יש מקום? התעורכה בכלל לא נוגעת לך!"

פכונר חשב שזו הלצה. אולם הוא טעה: גם אותו לא מצאו לנתון להזמין לתערור-כה, למרות שחלק גדול מהמוציאיה הם העת-קייצולום של האוסף שלו.

נעצרים לברי-מצווה. כי התעורכה לא יכלה כלל להיערך ללא האוסף של זלמן פכונר. כי רק בידי פכונר הישיש (72) ישנם שני השנתונים הראשונים של הגבנון — כשם שנמצאים בידיו שנתוני כל העיתונות העברית שהופיעה אי-פעם בארץ-ישראל, וה-אוסף הגדול ביותר של העיתונות היהודית בכל העולם. על האוספים של פכונר כתבו כבר 800

המיליונר ופרקליטן

קורט בכר (מימין) לפני מישורו בעיר ברמן בצפון גרמניה, בחברת עורך-דינו וילי מילקה. בכר משלם לפרקליט זה מאה אלף מארק לשנה רק כדי להגן עליו מפני צללי עברה. בעת ההארכה הראשונה נמחקו מן התעודה שני הנשים האורחות. בעת ההארכה השניה נמחק האח. לינג עצמו חוייב לעבור לגטו. כשהבין לינג כי מושכים אותו באף, ברח מהונגריה לרומניה, בשיירה המפורסמת של ראש הקהילה החרדית בבודפשט, מיליט פון-פרוידנר, שהופיע כעד במשפט אייכמן. מרודינר הציל את עצמו, ו-70 יהודים חרדים אחרים, בעזרת סרטיפיקאטים שהגיעו למשרד הארצישראלי בבודפשט. כן שילם שוחר גדול לאיש ס"ס — אך לא לבכר, אלא לעוזרו של אייכמן, בניגוד לבכר, ניתלה ויסליצני. בניגוד פשוט.

תחתוני-משוי לאהוף-מישנה

יטה אחרת לסחוט כספים מן היהודים, ולנצל את אימתימוות שלהם, היתה ממוטה עוד יותר. כראש המחלקה הכלכלית של הס"ס בהונגריה היה בכר ממונה על כל בתי-המלאכה שעבדו למען הס"ס. מובן שעובדי בתי-המלאכה עמדו תחת חסות המחלקה, וזו שמרה על חייהם כדי לנצל את כוח עבודתם. כאשר נודע הדבר ליהודי הונגריה, התחרו ביניהם כדי לזכות במקום-עבודה, אמיתי או פיקטיבי, בבתי-המלאכה אלה. לא זה בלבד שוויתרו על כל שכר — אלא שהיו מוכנים לשלם הון עבור הזכות לעבוד.

כך "העסיק" בכר את גדולי התרשתינים-לשעבר של הונגריה, את אלילי-האופנה של בודפשט הישנה, את מיטב העשירים ואנשי-המקצוע. אחרים גרו בבתי-המלאכה עצמם, כדי להינצל מן החובה לגור בגטו, המועד לפורענות. אחרים יכלו להמשיך ולגור בדיורתייהם הישנות, באישור הס"ס, מתורת שרותים מיוחדים.

בין אלה היו גדולי החייטים של העיר, ובעלות הסלונים המפוארים ביותר לתפירה. הם סיפקו (בתכנים, כמובן) לבכר ולאחובתו חולצות-משוי, תחתוני-משוי, חליפות ושאר בגדים אלגנטיים שחסרו בגרמניה. כדי להתחנף להימלר, אף שלח בכר כמה מתולצות-המשוי, שנתפרו לפי מידה כמתנה לרייכס-פייר צצמו. לא תמיד עזרו השרותים. כפי שמעיד סיפורו של הסוחר בלה צ'אבו. תמורת תעודת-חסות, סיפק למחלקתו של בכר כמות עצומה של סחורות-מוזון. כשהורכבה רשימת רכבת-ההצלה, מיהר לעזורו של בכר ודרש להכלילו. הנאצי הסכים. אך כשהגיע צ'אבו למשרד שבו חוברה הרשימה, נוכח שם אייכמן עצמו. הוא מחק אותו מן הרשימה. צ'אבו מחה. שאל אותו אייכמן: "כמה אתה יכול לשלם עוד?" כאשר הזכיר צ'אבו כי כבר סיפק את הסחורות שנדרשו ממנו, ענה אייכמן, בחיוך ציני: "זה לא יעזור, יקירי, הרי את זה כבר קיבלנו. חלנו" צ'אבו שוחרר רק בתום המלחמה.

יתכן כי כתוצאה מפירסום הסידרה בשבועון השווייצרי, יזכרו יהודים הונגריים נוספים כי יש להם דרך לתכונת את כספם מכבר באופן אישי. יש להם סיכויים טובים. כי המוסטי-מיליונר יכול להרשות לעצמו לשלם להם סכומים ניכרים, מחוץ לכתלי בית-המשפט, כדי למנוע שטרוריות שיתכנו את בשרוננו. ולמה לא? אחרי ככלות הכל, כיום יש לבכר רכוש המגיע למאות מיליוני מארקים. הוא יכול להחזיר קצת כסף ליהודים, שהרי יהודים אלה עזרו לו — בעל כורחם — להניח את היסוד לרכושו האגדתי, באותם הימים כאשר היהודים חרדו לחייהם, כאשר גרמניה הנאצית לחמה על חייה, וכאשר אלוף-מישנה הס"ס קורט בכר דאג לעצמו על טובה של דאגה זו, ועל השיטות המוחכמות בהן שרד בכר נכסים אגדתיים, עוד יסופר בהנה ובהנה בהמשך סידרה זו.

רעה גוטיה רוטנברג
הבעל טיפל בלקוחה

ידידה צפורה קראוס
הבעל תלה את עצמו

היה שומר, עבד בעבודות שונות בבניין, ב-פרדסים ובפקידות. אבל בדבר אחד נשאר עיקבי — הוא לא חדל לקנות את העתונים שהופיעו בעברית.

"רוב הכסף שהרחחתי הלך לעיתונים", סיפר, "לפעמים לא אכלנו מספיק, לבית לא קנינו שום דבר, אבל לעיתונים היה מוכרח להספיק. אני זוכר, פעם הלכתי עם טשרניחובסקי ברחוב ופגשנו את אשתו. היא קנתה אז נעליים חדשות, כי בשבת היינו צריכים ללכת לבר-מצווה, ולה באמת לא היה כבר מה לנעול. לקחתי ממנה את הנעליים, על-מנת להביאם הביתה, אבל הייתי צריך אז מאד 20 גרוש. הלכנו עם טשרניחובסקי לחנות, השארנו את הנעלים ובכסף הזה קנינו עתו-נים."

הנשיא הציע עשר לירות. בספר האורחים של בית לבנו מופיע, בין השאר, הרישום הבא: "אני מאמין שלא רחוק היום בו האוסף שלך, שאין להעריכו בכסף, יהיה ברשותו של העם." מתחת לזה תאריך: 8.5.1932. התימה: דוד בן-גוריון.

אך בשנת 1963, נמצא האוסף היקר עדיין ברשותו של זלמן פכונר. לפני שנים פנו אליו מן החתיקן בהצעה לקנות ממנו את האוסף כולו. פכונר סירב. אבל מיום אמת המדינה הוא משתדל בלי הפסקה שהממשלה תקח את האוסף שלו בתכנים. למרות זאת, נשאר האוסף ברשותו.

מדוע יצחק בן-צבי אמר לו לפני כמה (המשך בעמוד 22)